

Sygn. akt III AUa 1455/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 maja 2014 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Maciej Piankowski
Sędziowie:	SSA Grażyna Horbulewicz SSA Jerzy Andrzejewski (spr.)
Protokolant:	st.sekr.sądowy Alicja Urbańska

po rozpoznaniu w dniu 7 maja 2014 r. w Gdańsku

sprawy H. C.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o prawo do emerytury rolniczej

na skutek apelacji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

od wyroku Sądu Okręgowego w Toruniu IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 7 maja 2013 r., sygn. akt IV U 356/13

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

Sygn. akt III AUa 1455/13

UZASADNIENIE

Organ rentowy - Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 6 grudnia 2012 r. odmówił wnioskodawczym H. C. prawa do emerytury rolniczej na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz. U. z 2008 r., Nr 50, poz. 291 ze zm.). W uzasadnieniu organ rentowy wskazał, że nie zaliczył ubezpieczonej okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 14 grudnia 1977 r. do 11 maja 1979 r., gdyż zamieszkiwała ona poza miejscem położenia gospodarstwa rolnego oraz okresu od 1 stycznia 1983 r. do 11 sierpnia 1988 r. z uwagi na brak ubezpieczenia jako domownik. Z uwagi na niewykazanie wymaganych 25 lat podlegania ubezpieczeniom społecznym odmówiono ubezpieczonej przyznania emerytury rolniczej.

Odwołanie od powyższej decyzji złożyła H. C. wskazując, że w okresie od 14 grudnia 1977 r. do 11 maja 1979 r. zamieszkiwała poza gospodarstwem z uwagi na bardzo zły stan domu, który się tam znajdował, ale za to codziennie

dojeżdżała do gospodarstwa i zajmowała się nim. Jeżeli chodzi o okres od 1 stycznia 1983 r. do 11 sierpnia 1988 r. to także wtedy pracowała w gospodarstwie rolnym rodziców i nie była świadoma, iż nie są za nią opłacane składki.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując swoją dotychczasową argumentację faktyczną i prawną.

Wyrokiem z dnia 7 maja 2013 roku Sąd Okręgowy w Toruniu - IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w pkt. I zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał ubezpieczonej H. C. prawo do emerytury rolniczej od dnia 01 listopada 2012 roku; w pkt. II nie stwierdził odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji.

Powyższe rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł o następujące ustalenia faktyczne. H. C. urodziła się (...) W dniu 19 listopada 2012 złożyła do Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Placówki Terenowej w B. wniosek o emeryturę. Decyzja z dnia 6 grudnia 2012 r. nr (...) / (...) organ rentowy odmówił wnioskodawczyni H. C. prawa do emerytury. Na dzień złożenia wniosku emerytalnego organ rentowy uznał za uwodniony okres podlegania ubezpieczeniom emerytalno-rentowym w wymiarze 22 lat, 6 miesięcy i 24 dni i nie uznał jej okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 14 grudnia 1977 r. do 11 maja 1979 r., gdyż zamieszkiwała ona poza miejscem położenia gospodarstwa rolnego oraz okresu od 1 stycznia 1983 r. do 11 sierpnia 1988 r. z uwagi na brak ubezpieczenia jako domownik. Rodzice ubezpieczonej W. i T. R. posiadali w okresie od 19 listopada 1970 r. do 11 sierpnia 1988 r. gospodarstwo rolne położone w miejscowości B. gm. J. w tym: w okresie od 19 listopada 1970 r. do 1980 r. o pow. 3,68 ha w tym 3,6 ha użytków rolnych; w okresie od 1980 r. do 1982 r. o pow. 3,55 ha w tym 3,46 ha użytków rolnych; w okresie od 1982 r. do 11 sierpnia 1988 r. o pow. 3,89 ha w tym 3,8 ha użytkowych. Ubezpieczona miała trzech młodszych braci. Ubezpieczona ukończyła tylko szkołę podstawową i po jej ukończeniu zajmowała się pomaganiem rodzicom w prowadzeniu gospodarstwa rolnego. W 1973 r. ubezpieczona wyszła za mąż i zamieszkała wraz z mężem w domu rodziców. W dalszym ciągu pomagała w prowadzeniu gospodarstwa. Ponieważ dom, w którym mieszkała był w bardzo złym stanie technicznym, z uwagi na wiek i rodzaj materiałów z jakich został zbudowany (drewniana konstrukcja i dach ze strzechy), z domu tego najpierw - w 1976 r. wyprowadzili się rodzice ubezpieczonej i jej bracia, a następnie ubezpieczona z mężem i dziećmi. Rodzice ubezpieczonej wyprowadzili się do J., gdzie oboje pracowali w (...) - jako woźny i sprzątaczką. W okresie od 13 grudnia 1977 r. do 11 maja 1979 r. ubezpieczona z mężem i dziećmi tymczasowo mieszkała w J.. W tym czasie na terenie gospodarstwa rolnego rodziców był budowany nowy dom, do którego po jego wybudowaniu przeprowadziła się ubezpieczona z mężem i dziećmi, gdzie mieszka do tej pory. W trakcie (swojego zamieszkiwania w J. ubezpieczona najpierw pomagała rodzicom w prowadzeniu gospodarstwa rolnego, a od 12 sierpnia 1978 r. przejęła całkowicie jego prowadzenie, choć gospodarstwo nie zostało jej formalnie przekazane. W tym okresie w gospodarstwie tym był uprawiany tytoń, buraki cukrowe, ziemniaki i zboże, a także hodowano 2 krowy, konia, świnię i kury. Ubezpieczona w tym czasie codziennie dojeżdżała (ok. 3,5 km) do gospodarstwa w B., gdzie wykonywała wszystkie prace związane z prowadzeniem gospodarstwa - uprawą i zbiorem roślin, oprzątkaniem, dojeniem i karmieniem zwierząt, oddawaniem mleka do mleczarni, suszeniem tytoniu i oddawaniem go do skupu. Ubezpieczona pracowała w gospodarstwie po 5-6 godzin w okresie zimowym, a w pozostałych okresach dłużej. W prowadzeniu gospodarstwa pomagali jej czasem rodzice, a czasem sąsiadka. Bracia ubezpieczonej w tym czasie uczyli się i nie pomagali w gospodarstwie. W czasie gdy ona zajmowała się gospodarstwem, jej sąsiadka w J. zajmowała się jej dziećmi. Dochodami uzyskanymi z prowadzenia gospodarstwa ubezpieczona dzieliła się z rodzicami. Gdy ubezpieczona zamieszkała w nowo wybudowanym domu w B. (gdzie jest zameldowana od 12 maja 1979 r. do chwili obecnej) sytuacja nie uległa zmianie i w dalszym ciągu to ubezpieczona prowadziła gospodarstwo rolne rodziców i stan ten trwał do dnia 12 sierpnia 1988 r., kiedy to rodzice przekazali gospodarstwo rolne ubezpieczonej. Ojciec ubezpieczonej nigdy nie opłacał za nią składek na ubezpieczenia społeczne rolników jako domownika. W. S. (1) jest zameldowana w B. od 22 czerwca 1967 r. do dnia dzisiejszego, a W. S. (2) był tam zameldowany w okresie od 18 lutego 1959 r. do 19 stycznia 1999 r.

W oparciu o tak ustalony stan faktyczny Sąd Okręgowy zważył, iż odwołanie ubezpieczonej zasługiwało na uwzględnienie. Przedmiot sporu w sprawie sprowadzał się do ustalenia czy wnioskodawczyni wykazała 25 lat podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. Sąd Okręgowy przywołał znajdujące zastosowanie przepisy prawa

i wskazał, że bezspornym jest, że ubezpieczona 28 sierpnia 2012 r. osiągnęła wiek 60 lat. Organ rentowy uznał za udowodniony przez wnioskodawczynię okres ubezpieczenia wynoszący 22 lata, 6 miesięcy i 24 dni. Zatem, w ocenie organu rentowego KRUS, ubezpieczona nie wykazała podlegania ubezpieczeniu emerytalno - rentowemu przez okres co najmniej 25 lat. Przedmiot sporu dotyczył okresu pracy ubezpieczonej w gospodarstwie rolnym rodziców w B. od 14 grudnia 1977 r. do 11 maja 1979 r. oraz od 1 stycznia 1983 r. do 11 sierpnia 1988 r. W myśl definicji legalnej „rolnika”, zamieszczonej w art. 6 pkt 1 cytowanej ustawy, rozumie się pełnoletnią osobę fizyczną, zamieszkuje i prowadzącą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, osobiście i na własny rachunek, działalność rolniczą w pozostającym w jej posiadaniu gospodarstwie rolnym, w tym również w ramach grupy producentów rolnych, a także osobę, która przeznaczyła grunty prowadzonego przez siebie gospodarstwa rolnego do zalesienia. Zgodnie z art 6 pkt 2 ustawy za „domownika” rozumie się natomiast osobę bliska rolnikowi, która: ukończyła 16 lat, pozostaje z rolnikiem we wspólnym gospodarstwie domowym lub zamieszkuje na terenie jego gospodarstwa rolnego albo w bliskim sąsiedztwie, stale pracuje w tym gospodarstwie rolnym i nie jest związana z rolnikiem stosunkiem pracy. Tym niemniej w spornym okresie (do 1 stycznia 1991 r.) obowiązywała ustawa z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (tekst jednolity - Dz. U. z 1989 r., nr 24, poz. 133), która w art 2 pkt 2 stanowiła, że pod pojęciem „domownicy - rozumie się członków rodziny rolnika i inne osoby pracujące w gospodarstwie rolnym, jeżeli pozostają we wspólnym gospodarstwie domowym z rolnikiem, ukończyły 16 lat, nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia na podstawie innych przepisów, a ponadto praca w gospodarstwie rolnym stanowi ich główne źródło utrzymania”. Analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wskazuje ponad wszelką wątpliwość, że wnioskodawczyni w spornych okresach, od 14 grudnia 1977 r. do 11 maja 1979 r. oraz od 1 stycznia 1983 r. do 11 sierpnia 1988 r. pracowała w gospodarstwie w B. o pow. 3,55-3,89 ha (powierzchnia gospodarstwa ulegała zmianie) należącym wówczas do jej rodziców. Pracowała przy uprawie zbóż, tytoniu, ziemniaków i buraków i przy hodowli zwierząt – krów, świń, konia i kur, przy czym to na niej przede wszystkim spoczywał ciężar prowadzenia tego gospodarstwa., jako że jej rodzice od 1976 r. mieszkali w J. i tam pracowali w lecznicy dla zwierząt, w związku z czym mieli niewiele czasu, który mogliby poświęcić na prowadzenie gospodarstwa rolnym, a jej młodsi bracia uczyli się, w związku z czym także nie mogli w znaczący sposób pomagać przy jego prowadzeniu. Z kolei ubezpieczona innej pracy w spornym okresie nie wykonywała. Nie ulega wątpliwości, iż ubezpieczona w świetle ww. przepisów winna zostać uznana za domownika. Co prawda w okresie od 14 grudnia 1977 r. do 11 maja 1979 r. ubezpieczona nie mieszkała na terenie gospodarstwa, ale wynikało to z przyczyn obiektywnych (zły stan techniczny starego domu i nieukończona budowa nowego domu), a odległość między J., a B. (ok. 3,5 km) na tyle niewielka, że nic uniemożliwiała ubezpieczonej codzienne dojeżdżanie ubezpieczonej, aby wykonywać prace gospodarskie. Sąd miał na uwadze, że z uwagi na fakt hodowania zwierząt w tym gospodarstwie, codzienne dojazdy były koniecznością. Sąd dał wiarę ubezpieczonej, iż pracowała w wymiarze co najmniej 5-6 godzin dziennie, jako że było to uzasadnione rozmiarem gospodarstwa, rozmiarem hodowli i faktem, iż gospodarstwo to nie było zmechanizowane. Z kolei jeżeli chodzi o okres od 1 stycznia 1983 r. do 11 sierpnia 1988 r., to tutaj nie ulega wątpliwości, iż wówczas ubezpieczona mieszkała w domu zbudowanym na terenie gospodarstwa rolnego rodziców i zajmowała się jego prowadzeniem. Tym niemniej bezsporne jest również, że w okresie od 1 stycznia 1983 r. do 11 sierpnia 1988 r., rodzice ubezpieczonej, będący właścicielami przedmiotowego gospodarstwa rolnego, nie opłacali za ubezpieczoną składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Tym niemniej w ocenie Sądu odczytanie treści pojęcia domownika w oparciu o przepis art. 6 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, pozwala na sformułowanie tezy o braku innych wymogów, niż te, wskazane w ww. przepisie, w szczególności podlegania ubezpieczeniu społecznemu, czy też konieczności uiszczania składek z tytułu podlegania ubezpieczeniu społecznemu, zwłaszcza iż definicja domownika zawarta w art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin także nie zawierała wymogu podlegania ubezpieczeniu społecznemu i obowiązkowi płacenia składek z tego tytułu. Była natomiast opatrzona warunkiem niepodlegania obowiązkowi ubezpieczenia na podstawie innych przepisów. Trzeba bowiem mieć na uwadze, że warunkiem uznania za domownika nie jest opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne, a brak opłaty składek nie powoduje utraty statusu rolnika, czy też domownika, bowiem nie przewiduje tego jakkolwiek przepis ustawy, lecz na jedynie wpływ na nabycie uprawnień do świadczeń o których mowa w art. 9 tej ustawy. Stanowisko to zostało zaaprobowane przez Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 5 maja 2009 r. I OSK 730/08 (LEX nr 574385), a także Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w wyroku z dnia 8 czerwca 2010 r. U SA/Wa 180/10 (LEX nr 643813). W orzecznictwie sądowym zaznacza się, że posiadanie

jakiegokolwiek okresu ubezpieczenia stanowi w świetle art. 20 ust 1 pkt 2 ustawy z 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. 1991 r. Nr 7 poz. 24) niezbędny warunek do zaliczenia okresu pracy w gospodarstwie rolnym - po ukończeniu 16 lat życia, a przed 1 lipca 1977 r. - do okresów podlegania ubezpieczeniu, od których zależy prawo do świadczeń ubezpieczeniowych (tak wyrok SA w Łodzi z dnia 5 maja 1992 r., III AUr 223/92, OSP 1993/1 poz. 18, OSAiSN 1992/9 poz. 49 str. 36). Podobnie wypowiedział się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 8 maja 2008 r. (I UK 346/07, OSNP 2009/1748/236, LEX nr 516819) wskazując, że okres prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w tym gospodarstwie po skończeniu 16 roku życia przed dniem 1 stycznia 1983 r. nie jest okresem, który samodzielnie wystarcza do nabycia prawa do emerytury rolniczej (por. też wyrok SA w Szczecinie z dnia 28 października 2008 r., III AUa 572/08, LEX nr 468581). Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, skoro ubezpieczona posiadała bezsporne, uznane przez organ rentowy okresy ubezpieczenia społecznego rolników i opłacania składek (22 lata, 6 miesięcy i 24 dni) na to ubezpieczenie to można było jej zaliczyć również uzupełniająco okresy pracy w gospodarstwie rolnym jej rodziców od 14 grudnia 1977 r. do 11 maja 1979 r. oraz od 1 stycznia 1983 r. do 11 sierpnia 1988 r. stosownie do art. 20 ust. 1 pkt. 2 w zw. z art. 19 ust. 1 pkt. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i tym samym uznać, że ubezpieczona wykazała co najmniej 25 lat podlegania ubezpieczeniu emerytalno - rentowemu rolników. Z uwagi na powyższe Sąd, w oparciu o art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. na podstawie art. 20 ust. 1 pkt. 1 i 2 w zw. z art. 19 ust. 1 pkt. 2 i la pkt. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników zmienił zaskarżoną decyzję, przyznając wnioskodawczym prawo do emerytury rolniczej od dnia 1 listopada 2012 r. tj. od pierwszego dnia miesiąca w którym został złożony wniosek, zgodnie z art. 129 ust 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w zw. z art. 52 ust 1 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (punkt I wyroku). Mając na uwadze, że ustalenie - czy ubezpieczona istotnie pracowała w spornym okresie gospodarstwie rolnym swoich rodziców mogło zostać poczynione dopiero na etapie postępowania sądowego na podstawie dowodów, którymi organ rentowy nie dysponował, Sąd nie stwierdził odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji na podstawie art. 118 ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z FUS w zw. z art. 52 ust. 1 pkt. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych rolników.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy na mocy cytowanego wyżej przepisu orzekł o braku odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (punkt II wyroku).

Apelację od powyższego wyroku wywiódł organ rentowy, zaskarżając go w całości i wnosząc o jego zmianę i oddalenie odwołania lub uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu apelujący wskazał, że nie kwestionuje faktu pracy wnioskodawczym w gospodarstwie rolnym rodziców od 14.12.1977r. do 11.05.1979r., przeprowadzone w tym zakresie postępowanie dowodowe pozwala na wliczenie tego okresu pracy do okresu podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu. Okres ten to łącznie 1 rok, 4 miesiące i 27 dni, zatem nie kwestionowany okres podlegania wnioskodawczym ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu to razem 23 lata, 11 miesięcy i 21 dni. Okresu pracy wnioskodawczym w czasie od 1.01.1983r. do 11.08.1988r. nie można w żadnej mierze uznać za okres podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu, w tym czasie bowiem wnioskodawczym nie podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin jako domownik swoich rodziców i za ten okres nie opłacono za nią przewidzianych w tej ustawie składek. Także gdyby przyjąć, że wnioskodawczym jako użytkownik gospodarstwa rodziców posiadała w tym czasie status rolnika, to również za ten okres nie opłaciła składek na ubezpieczenie a okoliczność ta jest niezbędna do uznania tego okresu pracy za okres podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu. W związku z powyższym brak podstaw prawnych do przyznania wnioskodawczym prawa do emerytury rolniczej wobec nie spełnienia warunku podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 25 lat, apelacja zatem jest uzasadniona.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego okazała się zasadna i jako taka zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie wskazać należy, że celem postępowania apelacyjnego jest ponowne rozpoznanie sprawy pod względem faktycznym i prawnym, przy czym ocena zarzutów odnoszących się do naruszenia prawa materialnego może być dokonana jedynie na podstawie prawidłowo ustalonego stanu faktycznego sprawy.

Ponieważ w wywidzianej apelacji organ rentowy nie kwestionuje ustaleń Sądu Okręgowego, a zatem stan faktyczny sprawy jest w zasadzie bezsporny, Sąd Apelacyjny zaakceptował w całości ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji, traktując je jak własne, nie widząc w związku z tym konieczności ich ponownego szczegółowego przytaczania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., sygn. I PKN 339/98, opubl. OSNAPiUS z 1999 r., z. 24, poz. 776).

Przechodząc z kolei do omówienia materialno-prawnej podstawy rozstrzygnięcia, w pierwszej kolejności wskazać należy, iż pomimo prawidłowości ustaleń faktycznych, nie można podzielić zaprezentowanej oceny prawnej.

Podkreślić należy, iż w postępowaniu pierwszoinstancyjnym istota sporu dotyczyła możliwości zaliczenia do stażu ubezpieczeniowego dwóch okresów pracy w gospodarstwie rolnym rodziców od 14 grudnia 1977 r. do 11 maja 1979 r. oraz od 1 stycznia 1983 r. do 11 sierpnia 1988 r.

Stosownie do treści art. 378 § 1 k.p.c. sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji i ponieważ w wywidzianej apelacji organ rentowy kwestionuje wyłącznie ocenę Sądu Okręgowego co do zaliczenia okresu od 1 stycznia 1983 r. do 11 sierpnia 1988 r., jej dotyczyła istota sporu na etapie postępowania apelacyjnego.

Przypomnieć należy, iż ubezpieczona wniosła odwołanie od decyzji odmawiającej przyznania wnioskowego świadczenia, tj. emerytury na podstawie aktualnie obowiązującej ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników /t.j. Dz.U. 2013, poz. 1403, dalej usr/.

Podstawę prawną wnioskowanego przez ubezpieczoną świadczenia stanowi art. 19 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, w myśl którego, emerytura rolnicza przysługuje ubezpieczonemu, który spełnia łącznie następujące warunki: 1) osiągnął wiek emerytalny określony w ust. 1a i 1b; 2) podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 25 lat, z uwzględnieniem art. 20.

W realiach przedmiotowej sprawy ubezpieczona urodzona (...) z dniem (...) osiągnęła wymagany wiek emerytalny 60 lat /zgodnie z art. 19 ust. 1a pkt. 1 usr/.

Sporną na etapie postępowania apelacyjnego pozostaje druga z przesłanek, 25 letniego stażu ubezpieczeniowego, do którego Sąd I instancji zaliczył oba sporne okresy od 14 grudnia 1977 r. do 11 maja 1979 r. oraz od 1 stycznia 1983 r. do 11 sierpnia 1988 r., a organ rentowy kwestionuje drugi z nich.

Oceny prawidłowości zaliczenia drugiego ze wskazanych wyżej okresów do stażu ubezpieczeniowego nie można dokonywać w oderwaniu od treści art. 20 usr w zw. z art. 6 pkt. 14 usr.

Stosownie do treści art. 20 ust. 1 usr, do okresów ubezpieczenia wymaganych zgodnie z art. 19 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 2 zalicza się okresy: 1) podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin w latach 1983-1990; 2) prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w gospodarstwie rolnym, po ukończeniu 16 roku życia, przed dniem 1 stycznia 1983 r.; 3) od których zależy prawo do emerytury zgodnie z przepisami emerytalnymi.

Przypomnieć można, iż spornym jest okres od 1 stycznia 1983 r. do 11 sierpnia 1988 r., a więc zaliczeniu, do okresów ubezpieczenia wymaganych zgodnie z art. 19 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 2, będzie zgodnie z treścią art. 20 ust. 1 pkt. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, który wymienia okresy - podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin w latach 1983-1990.

Nie można jednak tracić z pola widzenia, iż przywołany przepis podlega uzupełnieniu o treść art. 6 pkt. 14 usr, zgodnie z którym ilekroć w ustawie jest mowa o okresach podlegania określonemu ubezpieczeniu społecznemu - rozumie się tylko takie okresy, za które opłacono przewidziane w odpowiednich przepisach składki na to ubezpieczenie, chyba że w myśl tych przepisów nie istniał obowiązek opłacania składek.

Odnosząc powyższe do realiów przedmiotowej sprawy wskazać należy, iż bezspornie w okresie od 1 stycznia 1983 r. do 11 sierpnia 1988 r. wnioskodawczyni nie była zgłoszona do żadnego ubezpieczenia, w szczególności do ubezpieczenia rolniczego i nie była odprowadzana za nią żadna składka na ubezpieczenie.

Oceniając sytuację ubezpieczonej w spornym okresie przez pryzmat ówczesnie obowiązującej ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin /Dz.U. z 1982r., Nr 40, poz. 268 ze zm./, odwołać należy się w pierwszej kolejności do zawartych w art. 2 tej ustawy definicji legalnych, w myśl których przez użyte w ustawie określenie: 1) rolnik - rozumie się osobę: a) prowadzącą gospodarstwo rolne lub dział specjalny samodzielnie albo w charakterze współwłaściciela (współposiadacza) na gruntach stanowiących jej własność lub będących w jej posiadaniu, b) małżonka rolnika; 2) domownicy - rozumie się członków rodziny rolnika i inne osoby pracujące w gospodarstwie rolnym, jeżeli pozostają we wspólnym gospodarstwie domowym z rolnikiem, ukończyły 16 lat, nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia na podstawie innych przepisów, a ponadto praca w gospodarstwie rolnym stanowi ich główne źródło utrzymania.

W spornym okresie ubezpieczona prowadziła gospodarstwo rolne, formalnie należące do jej rodziców. Podkreślić jednak należy, że zgodnie z przytoczoną wyżej definicją rolnika, ubezpieczona aby zostać uznana za rolnika nie musiała legitymować się tytułem własności gruntu, gdyż wystarczającym było, aby był on w jej „posiadaniu”, które jest stanem faktycznym. Innymi słowy, to że gospodarstwo formalnie należało do rodziców ubezpieczonej, nie wyklucza uznania jej za rolnika w rozumieniu art. 2 pkt. 1 lit. a ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników..., skoro z bezspornych ustaleń Sądu Okręgowego wynika, że w całym spornym okresie samodzielnie prowadziła to gospodarstwo.

Zgodnie z art. 3 przywołanej ustawy, ubezpieczenie jest obowiązkowe /ust. 1/. W myśl ust. 2 ubezpieczeniu nie podlegają osoby: 1) podlegające ubezpieczeniu społecznemu na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz ich rodzin, 2) użytkujące wyłącznie grunty deputatowe lub stanowiące własność związków wyznaniowych.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, w całym spornym okresie od 1 stycznia 1983 r. do 11 sierpnia 1988 r. ubezpieczona była rolnikiem i z tego tytułu winna podlegać obowiązkowemu ubezpieczeniu rolników. Z ustaleń Sądu Okręgowego wynika jednak, że do takiego ubezpieczenia wnioskodawczyni nie była zgłoszona, ani jako rolnik, ani nawet jako domownik i co najważniejsze, nie była odprowadzana składka na to ubezpieczenie.

W konsekwencji zaś, skoro za ten okres nie opłacano przewidzianych w ustawie z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin składek na to ubezpieczenie, zgodnie z art. 43, a jedyna sytuacja zwolnienia z tego obowiązku przewidziana została dla osób pobierających okresową rentę inwalidzką /art. 43 ust. 1 pkt. 1 w brzmieniu obowiązującym do 1 stycznia 1990r. - Dz.U.1990.14.90/, to sporny okres od 1 stycznia 1983 r. do 11 sierpnia 1988 r. nie może zostać uznany za okres podlegania określonemu ubezpieczeniu społecznemu w rozumieniu art. 6 pkt. 14 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, a tym samym podlegać zaliczeniu jako okres podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin w latach 1983-1990 /art. 20 ust. 1 pkt. 1 usr/ do okresów ubezpieczenia wymaganych zgodnie z art. 19 ust. 1 pkt 2 usr.

Zaprezentowana wyżej ocena znajduje poparcie w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w wyroku z dnia 8 maja 2008 r., sygn. akt I UK 346/07, LEX nr 490389, wskazał, że przesłanką uzyskania prawa do emerytury (drugiej) jest podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników w rozumieniu opłacania składek na to ubezpieczenie. Z kolei w wyroku z dnia 21 lutego 2012 r., sygn. akt I UK 304/11, LEX nr 1212046, Sąd Najwyższy stwierdził, że zasadą obowiązującą przy kwalifikowaniu określonego czasu jako okresu podlegania danemu rodzajowi ubezpieczenia społecznego jest, iż za okres rolniczego ubezpieczenia społecznego może zostać uznany wyłącznie ten okres, za który opłacono składki na to ubezpieczenie. Jedynie w drodze wyjątku od tej zasady, za okres rolniczego ubezpieczenia społecznego może być uznany także inny okres podlegania temu ubezpieczeniu, za który - w myśl przepisów ubezpieczeniowych - nie istniał obowiązek opłacania składek.

Reasumując, w ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił stan faktyczny, jednak dokonał błędnej jego oceny prawnej.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na mocy art. 386 § 1 k.p.c., orzekł jak w sentencji.